

İnternette Yapılan Alışverişlerinin Gümrük Boyutu

Levent ÖZKARDEŞ*

Teknoloji alanındaki kabul edilen en büyük icat olan internet, tüm dünyayı bilgi ve iletişim alanında birleştirdiği gibi uluslar arası mal akımlarında yeni yönelim hatları oluşmasına imkan sağlamıştır. Nitekim, internet üzerinden eşya tanıtım ve satışı amacıyla kurulan pek çok internet sitesi, ulusal sınırları aşmış posta veya hızlı kargo taşımacılığı yoluyla uluslar arası boyutta eşya trafiğine yol açar hale gelmiştir.

Bu sürecin doğal bir sonucu olarak, ülkemizde bulunan pek çok tüketici gümrük vergisi muafiyeti sağlayan bu uygulamadan yararlanmakta, pek çoğu da söz konusu işlemlerin nasıl gerçekleştirildiği yönünde bilgi sahibi olmak istemektedir. Nitekim, ilgili internet sitelerinde yer alan kullanıcılar arası tartışma ve bilgi paylaşımı amaçlı 'forum' adı verilen alanların kabaca incelenmesinde dahi karşılaşılan; "Gümrük'te vergilendirme neye göre tespit ediliyor?", "Sipariş verirken hediyelik eşya olduğunun beyan edilmesi gümrük muafiyeti sağlar mı?", "Posta yoluyla gelen hediyelik eşya muafiyeti ne demektir?", "Gümrük vergisine kim nerede karar veriyor?" soruları, konuya ilişkin tüketicilerin bilgi istemlerinin açık örnekleri olarak görülmekte, buna karşın söz konusu ve benzeri sorulara verilen cevaplar incelendiğinde, internet üzerinden işlem yapmış olan tüketicilerin dahi doğru ve tam bilgiye sahip olmadıkları gözlemlenmektedir.

Bu bağlamda; internet üzerinden yurtdışı alışverişlerinde uygulanan gümrük işlemlerine kısaca açıklama getirmekte yarar görülmektedir.

* Gümrük Müfettişi

Öncelikle; gümrük vergilerinden muafiyet ve istisna tanınacak haller, 2000/53 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile tanımlanmış olup, posta yoluyla gelen eşya için uygulanan muafiyet de dayanağını bu Karar'dan almaktadır. Ancak, söz konusu Karar'da posta yoluyla gelen eşya için ayrı ayrı haller tanımlanmıştır. Bunlardan ilki; 'önemli değeri olmayan eşya için tanınan muafiyet', ikincisi ise 'posta yoluyla gelen hediyeelik eşya muafiyeti' olarak özetlenebilir.

Önemli değeri olmayan eşya için tanınan muafiyet nasıldır?

İnternet üzerinden Yurt dışı alışverişlerine büyük ölçüde konu olan ve eşyanın gümrüksüz olarak getirilmesini sağlayan, 'önemli değeri olmayan eşya' olarak tanımlanabilecek eşyaya ilişkin olarak, 2000/53 sayılı Karar'ın dördüncü maddesinde; Yurt dışından Türkiye Gümrük Bölgesindeki bir kişiye mektupla veya posta paketi ya da hızlı kargo taşımacılığı yoluyla gönderilen ve gerçek kıymeti gönderim başına toplam 100 AVRO'yu geçmeyen ve ticari miktar ve mahiyette olmayan alkol ve alkolü ürünler ile tütün ve tütün ürünleri hariç her türlü eşyanın gümrük vergilerinden muaf olduğu belirtilmiştir.

Görüldüğü üzere, mektupla veya posta paketi ya da hızlı kargo taşımacılığı yoluyla gelen 'önemli değeri olmayan eşya' için tanımlanan söz konusu muafiyette, göndericinin gerçek ya da tüzel kişi olup olmaması, eşyanın şahsi, ailevi ve hediyeelik eşya niteliğinde eşya olup olmaması, eşya karşılığında alıcı tarafından bir bedel ödenmiş olup olmaması, işlemlerin belli bir dönemde yapılmış olup olmaması gibi hususlar ön şart olarak belirlenmemiş; temel bazda sadece kıymet kıstası getirilerek, muafiyet, eşya kıymetinin 100 AVRO'yu aşmamasına göre tanımlanmıştır.

Söz konusu eşya ile ilgili olarak ayrıca belirtmekte fayda görülmektedir ki; vergi muafiyetinin yanında fikri ve sınai mülkiyet haklarının korunması mevzuatına göre de kolaylık getirilmiş, Gümrük Kanunu'nun 57'nci maddesi çerçevesinde, posta kolileri ile gönderilen ticari mahiyette olmayan eşyanın, belirtilen madde ile belirlenen hak ihlallerine konu olduğuna dair açık delil bulunması halinde dahi, anılan madde hükümlerinin uygulanmayacağı hükme bağlanmıştır.

Posta yoluyla gelen hediyeelik eşya muafiyeti, internet üzerinden yurtdışı alışverişlerinde geçerli midir?

Gerek bazı ulusal gazetelerin eklerinde yer alan yazılar gerekse söz

konusu 'forum' adı verilen alanlarda bilgi olarak ileri sürülen hususlar incelendiğinde; "bayram, yılbaşı gibi özel dönemlerde posta ya da kargo yöntemiyle yurt dışından yapılan sipariş ya da hediyelerin, gümrük vergisinden muaf tutulduğu; Bayram ve yılbaşı tatilinden bir ay öncesine bir ay sonrasını kapsayan ikişer aylık dönemlerde, postayla gönderilen eşya için gümrük vergisi alınmadığı, dolayısıyla anılan dönemlerin internetten gümrüksüz alışverişin tam zamanı olduğu", "sipariş verilirken eşyanın hediye olarak ifade edilmesi neticesinde, hediye olarak gönderilmesinin gümrük muafiyeti sağladığı" yönündeki sıkça rastlanan bilgiler, 'önemli değeri olmayan eşya' için tanımlanan muafiyetin 'Posta yoluyla gelen hediye eşya' için tanınan muafiyet ile karıştırıldığını ya da bu muafiyetin yanlış anlaşıldığını göstermektedir.

Ancak görülmektedir ki; 2000/53 sayılı Karar'ın 'Posta Yoluyla Gelen Hediye Eşya' başlıklı bölümünde; Yurt dışındaki *gerçek kişiler* tarafından Türkiye Gümrük Bölgesindeki gerçek kişilere posta veya hızlı kargo taşımacılığı yoluyla gönderilen;

- Ramazan ve Kurban bayramları ile yılbaşı ve Noel münasebetiyle Türkiye'deki kişilere posta veya hızlı kargo taşımacılığı yoluyla gönderilerek, belirtilen olaylardan bir ay önce veya bir ay sonraki süreler içinde gönderilmiş veya Türkiye Gümrük Bölgesine girmiş,
- ticari miktar ve mahiyet arz etmeyen,
- şahsi, ailevi ve hediye eşya niteliğinde olan,
- *karşılığında alıcı tarafından herhangi bir ödeme yapılmayan,*

eşyanın ithalinin gümrük vergilerinden muaf olduğu düzenlenmiş, alkol ve alkollü ürünler ile tütün ve tütün ürünleri için bu muafiyetin uygulanmayacağı da hükme bağlanmıştır.

Bununla birlikte, söz konusu muafiyetin, toplam gerçek kıymeti 300 AVRO'yu geçmeyen her türlü eşya için uygulanacağı, eşyanın birden fazla kalemden oluşması halinde ise toplam değerinin 300 AVRO'yu geçmemesinin gerektiği; iki ya da daha fazla kalemden oluşan bir sevkiyatın toplam kıymetinin 300 AVRO'yu aşması halinde ise, sadece toplam değer 300 AVRO tutarındaki kısmı için muafiyet uygulanacağı belirlenmiştir.

Görüleceği üzere; mektupla veya posta paketi ya da hızlı kargo taşımacılığı yoluyla gelen 'önemli değeri olmayan eşya' için tanımlanan

muafiyet ile benzer şekilde yine bir kıymet kıstası aranmakta; diğer taraftan anılan muafiyetten farklı olarak, *eşyanın gerçek bir kişiden diğerine gönderilmesi*, işlemlerin belli bir dönemde yapılmış olması, eşyanın şahsi, ailevi ve hediyeelik eşya niteliğinde olması ve *eşya karşılığında alıcı tarafından bir bedel ödenmemiş olması* hususları ayrı ayrı önşart olarak tanımlanmaktadır.

Sayılan önşartların internet üzerinden yapılan yurtdışı alışverişlerinin yapısı ile karşılaştırılması neticesinde, Karar ile belirlenen dönemlerde ülkeye gelmiş ve hediyeelik olarak gönderilmiş olsa dahi, eşyanın göndericisinin bir tüzel kişilik olan satıcı firma olması ve alışverişin tanımı gereği eşya karşılığında alıcı tarafından bir bedel ödenmiş olması karşısında, internet aracılığı ile alışveriş sitelerinden satın alınan eşyanın ülkeye girişinde 'posta yoluyla gelen hediyeelik eşya' için tanınan muafiyetten yararlanması mümkün bulunmamaktadır.

Diğer yandan, internet üzerinden sipariş verilen eşyanın kıymetinin 100 AVRO ile 1.500 AVRO arasında olması halinde ne olacağı; bu eşya için Karar'ın düzenlediği hususlar çerçevesinde eşya kıymeti üzerinden %10'luk sabit oranın mı, yoksa olağan ithalat işlemlerinin mi uygulanacağı hususları da karşımıza çıkabilmektedir.

Bu durumda, hatırlanacağı üzere 2000/53 sayılı Karar ile belirtilen, eşyanın gerçek bir kişiden diğerine gönderilmesi ve karşılığında alıcı tarafından herhangi bir ödeme yapılmamış olması gereklilikleri karşısında; internet sitelerinden satın alınıp posta yolu ile gönderilen ve ticari miktar ve mahiyet arz etmeyen, toplam değeri 100 ila 1500 AVRO arasında olan eşyanın ithalinde, %10 olarak belirlenen maktu verginin değil yürürlükte bulunan İthalat Rejimi Kararı hükümlerinin uygulanması gerekmektedir.

Bütün bu sayılan hususların bir diğer doğal sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır ki; bu durumdaki eşya, önemli değeri olmayan eşya için tanınan muafiyetten farklı olarak, fikri mülkiyet haklarının korunmasına ilişkin önlemlerden de muaf tutulmamakta, sahte veya korsan eşya olduğunun gümrük işlemlerinin gerçekleştirilmesi aşamasında tespit edilmesi halinde Gümrük Kanunu'nun 57'nci maddesi uyarınca işlem yapılmaktadır.

Gümrük vergisine kim nerede karar veriyor?

Yurt dışından posta yolu ile Türkiye Gümrük bölgesine gelen eşya,

posta çantaları ve koliler Gümrük Kanunu'nun 173/1 maddesi uyarınca Gümrük İdaresinin denetim ve muayenesine tabi olup, bu denetim ve muayene işlemleri posta işleme merkezlerinde yapılmaktadır. Ancak işlem süreci sadece Gümrük İdaresi tarafından yürütülmemekte, Posta İdaresi ile yapılan bir görev paylaşımı neticesinde, kurumların kendi mevzuatlarının yanısıra, Posta Gümrük ve Kambiyo Denetimi Rehberi adı verilen bir düzenleme çerçevesinde gerçekleştirilmektedir.

Bu kapsamda; öncelikle, değer konulmuş olanlar dahil olmak üzere yeşil etiketli mektuplar, yeşil etiketli diğer posta haberleşme gönderileri, küçük paket veya küçük koliler ile basılmış kağıtları kapsayan çantalar Gümrük İdaresi gözetiminde Posta İdaresince açılarak, söz konusu mektup posta çuvallarının içinden koli çıkması halinde, durumdan haber olunan ilk posta idaresince, durum en yakın gümrük idaresine bildirilmektedir.

Bu bildirim bağlamında; Yurt dışından gelen değer konulmuş ve konulmamış koliler, vergiye tabi yeşil etiketli mektup postası gönderileri, vergiye tabi yeşil etiketli acele posta gönderileri ve Yurt dışından gelen gönderiler gümrük muayenesinden geçirilmek üzere Gümrük İdaresine listeler halinde sunulmakta; bu sunum aşamasında gümrük beyannamesi veya Déclaration en Douane¹, fatura ve menşe şahadetnamesi gibi gümrüğe ibrazı gereken belgelerin sayısı ve türleri de Gümrük İdaresine bildirilmektedir.

Posta idaresince verilen söz konusu listeler, ekleriyle birlikte, bunlarda yazılı kolilerin muayenesinde, tahakkuklarının yapılmasında ve ticari nitelikte olmayanların ayırımında göz önünde tutulmak üzere gümrük muayene memurlarına havale edilmekte, muayene memurları da kendilerine havale edilen listelerde gösterilen kolilerdeki eşyayı inceleyerek ticari ve ticari olmayan eşyayı ayırmaktadırlar.

Ticari nitelikte olup gümrük beyannamesi verilmiş eşyanın muayenesi, muayeneye ilişkin genel hükümler uyarınca; ticari nitelikte olmayan ve sözlü beyan formu veya Déclaration en Douane kapsamı eşyanın muayenesi ise, örnekleme yöntemi ile yapılmaktadır. Bahse konu internet sitelerinin 'forum' adı verilen alanlarında karşılaşılan, eşya değeri 100 AVRO'dan fazla olduğu halde herhangi bir gümrük vergisi

¹ Ticari nitelikte eşya bulunmayan gönderiler için kullanılan uluslararası gümrük beyannameleri.

ödenmemiş olması hallerinin ise, belirtilen 'örnekleme yöntemi'nin bir sonucu olduğu düşünülmektedir.

Muayene edilen ticari nitelikte olmayan eşyanın Déclaration en Douane'larında yazılı değerleri, gümrükçe uygun bulunduğu takdirde aynen kabul olunmakta ve bu eşya için alıcı tarafından herhangi bir işlem yapılması gerekmemekte; Déclaration en Douane'lar gümrükçe beyanname olarak kabul edilerek, gümrük işlemleri ilgili gümrük memuru tarafından yapılmakta ve böylece eşya teslim edilir hale gelmektedir.

Kayıtlı değerleri uygun görülmeyenler ile Déclaration en Douane'larında kıymeti gösterilmeyen eşya için ise, Gümrük Kanunu ile belirlenen, eşyanın gümrük kıymetinin belirlenmesi esasları çerçevesinde kıymet tespiti yapılmakta ve gerekmesi halinde bu kıymet vergi tahakkukuna esas alınmaktadır.

Sonuç

Görülmektedir ki, yurt dışından alınan eşyanın önemli değeri olmayan eşya olması halinde, hem gümrük vergisi yönünden hem de fikri mülkiyet haklarının korunmasına ilişkin önlemler yönünden büyük avantajlar elde edilmekte ve gümrük işlemleri sorunsuzca tamamlanarak eşya tüketiciye başkaca bir işleme gerek olmaksızın adresinde ulaşmakta, bu da internet üzerinden alışverişi kolay ve özendirici kılmaktadır. Diğer yandan, alışverişin bir diğer boyutu olan eşya bedelinin ödenmesi aşamasında, finansal kuruluşların internet ortamına süratle ayak uydurarak sağladığı güvenlik imkanları da, tüketiciler adına internet üzerinden alışveriş yapmayı çekici hale getirmekte, dolayısıyla internet üzerinden yapılan alışverişlerde hızlı bir artış gözlenmektedir.

Ancak; tüm bu olumlu yanlarının yanında son olarak, internet üzerinden Yurt dışından alışveriş yapmanın doğuracağı bazı olumsuz yönlerin de bulunduğunu; örneğin, satın alınan eşyanın garanti şartlarının satıcı firmanın bağlı olduğu ülkeye göre farklılık gösterebileceğini ya da hediye eşya olarak yapılan gönderimin faturayı kapsamaması nedeniyle tüketicilerin satış sonrası servis hizmetlerinden mahrum kalabileceklerini belirtmekte fayda görülmektedir.